

Andrzej F. Dziuba

"Godność w perspektywie nauk", red.
Halina Grzmił-Tylutki, Zbigniew
Mirek, Kraków 2012 : [recenzja]

Warszawskie Studia Pastoralne 19, 325-331

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Godność w perspektywie nauk. Redakcja Halina Grzmil-Tylutki, Zbigniew Mirek. Międzynarodowe Towarzystwo Naukowe „Fides et Ratio”. Kraków 2012 ss. 172.

Refleksja wokół człowieka pozostaje na zawsze jednym z podstawowych tematów refleksji ludzkiej. Zrozumiałym jest bowiem pytanie o siebie samego i innych ludzi żyjących obok. Oczywiście bogactwo stawianych problemów zazwyczaj przekracza nawet najśmielsze ludzkie wyobrażenia, choć naturalnie dotyka najpierw wielu standardów. Jednak obok licznych kwestii szczegółowych zawsze na czoło wysuwają się kwestie bardziej ogólne, te fundamentalne i przystające do samej natury człowiek jako osoby ludzkiej.

Tą problematyką interesują się prezentowane dzieło zbiorowe, którego wydawcą jest Międzynarodowe Towarzystwo Naukowe “Fides et Ratio” oraz Pontificia Academia dell’Immacolata. Pochylają się ona twórczo i jednocześnie dynamicznie nad wieloma fundamentalnymi wyzwaniem cywilizacyjnymi niesionymi przez współczesność.

Książkę otwiera schematyczny spis treści (s. 5) oraz wstęp Haliny Grzmil-Tylutki, która jest także redaktorem opracowania wraz z Zbigniewem Mirkim (s. 7-12). Następnie zamieszczono 15 zwartych tekstów, które stanowią dość systematyczne zbiory wokół problematyki godności człowieka.

Dla ogólnego przybliżenia tematyki zbioru warto przynajmniej przywołać tytuły poszczególnych tekstów, wydaje się

bowiem, iż trudno je szczegółowo omawiać ich badania oraz osiągnięte wyniki. Zatem oto schematyczny obraz treści: Ks. Andrzej Dobrzyński. Godność człowieka w misji Kościoła według Jana Pawła II (s. 13-27); Zdzisław J. Kijas OFMConv. Godność człowieka i teologia (s. 29-40); Teresa Grabińska. Ontyczna a społeczna perspektywa godności osoby ludzkiej (s. 41-46); Zbigniew Mirek. Godność człowieka w perspektywie biologii (s. 47-56); Kazimierz Korus. Godność człowieka w perspektywie biologii (s. 57-65); Julian Maślanka. Godność jednostki w starożytnej kulturze greckiej (s. 67-79); Jan Prokop. Godność czy sukces? (s. 81-91); Piotr Oleś. Godność – zapoznana czy zapoznavana? (s. 93-102).

Oto dalsze tytuły poszczególnych zbiorów i ich autorzy, co jednocześnie jest wprowadzeniem w całość publikacji: Aleksander Surdej. Godność człowieka a teoria ekonomiczna (s. 103-113); Ks. Robert Nęcek. Komunikacja medialna w służbie godności osoby ludzkiej w świetle nauczania społecznego Kościoła (s. 115-129); Zbigniew Cichoń. Godność człowieka jako fundament praw człowieka (s. 131-135); Zbigniew Chłap. Dobre obyczaje i godność medycyny (s. 137-143); Antoni Zięba. Obrona poczętych dzieci obrona godności człowieka (s. 145-154); Ks. Bogdan Wegrzyn. Godność człowieka a chrześcijański sens choroby i cierpienia (s. 155-160); Ks. Edward Pasteczko. Młodzież o godności człowieka a nauczanie Jana Pawła II (s. 161-172).

Przywołane tytuły wskazują na niezwykle bogactwo tematyczne podjętych analiz badawczych, a jednocześnie także poszczególnych autorów koncentrujących się generalnie wokół problematyki godności osoby ludzkiej. Słowo to, tj. godność osoby ludzkiej, niesie w sobie wielkie bogactwo znaczeniowe oraz wielorakie praktyczne konsekwencje w postawach osobowych oraz społecznych i wspólnotowych. Wydaje się, że ma

ono jeszcze szersze i głębsze znaczenie filozoficzne oraz kulturowe, które w książce także czasem wybrzmiewa, co jest godne wskazania i podkreślenia.

Warto dodać, że autorzy prezentowanych tekstów rekrutują się z następujących ośrodków naukowych: Rzym, Watykan, Kraków, Wrocław, Lublin i Tarnów. Natomiast gdy idzie o jednostki naukowe czy naukowo-badawcze to są to m.in. Instytut Botaniki PAN, Uniwersytet Jagielloński, Polska Akademia Umiejętności, Uniwersytet Ekonomiczny, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, Wyższa Szkoła Oficerska Wojsk Lądowych czy Uniwersytet Papieski Jana Pawła II. Gdy idzie o zainteresowania naukowe to są wśród nich m.in. lekarze, teologowie, historycy literatury, przyrodnicy, prawnicy, ekonomiści czy psychologowie. Z jakim zainteresowaniem trzeba stanąć wobec takiej różnorodności i oferty konfrontacji badawczych. To wielka paleta propozycji, która wyzwala nadzieję szerokiego spektrum wizji osoby ludzkiej i jej godności.

W tym kontekście wydaje się zatem w pełni zasadna opinia H. Grzmil-Tylutki wyrażona we wstępie: “Godność osoby ludzkiej stanowi jedną z podstawowych wartości antropologii chrześcijańskiej, wynika bowiem wprost z uznania, że człowiek został stworzony na obraz i podobieństwo samego Boga. Ta prawda znalazła szczególne miejsce w społecznym nauczaniu bł. Jana Pawła II” (s. 7). Wręcz oparł on – na przestrzeni całego pontyfikatu - zasadnicze zręby swego nauczania społecznego, a także filozoficzno-teologicznego na tym właśnie elemencie antropologii. Pozwoliło to mu na skonstruowanie dość zwartej systemy, choć ma on także pewne niejasności czy braki lub niedopowiedzenia. Zresztą te wątpliwości są ku wydoskonaleniu tej propozycji.

Prezentowane materiały, jak zaznaczono w książce, są w znacznej części pokłosiem naukowej refleksji środowiska

krakowskiego, które wyjątkowo chętnie sięga do nauczania Jana Pawła II. “Nic zatem dziwnego, że pojęcie godności ustanowiono tematem VI edycji Dni Jana Pawła II, przedsięwzięcia służącego upamiętnieniu Wielkiego Papieża i popularyzacji Jego dziedzictwa, które miało miejsce w Krakowie w dniach 7-9 listopada 2011 roku. Wśród uczestników Dni Jana Pawła II nie zabrakło Międzynarodowego Towarzystwa Naukowego <<Fides et Ratio>>, odwołującego się w swoim statucie i działaniu do dziedzictwa Wielkiego Papieża i utworzonego w celu poszukiwania form dialogu między sferą wiary i sferą rozumu” (s. 7). To jeszcze jeden z konkretnych znaków zainteresowania myślą Jana Pawła II, które wręcz z natury winno być wpisane w środowisko krakowskie.

Szkoda, że w płaszczyźnie językowej zakradły się w książce błędy, zwłaszcza w wyrazach obcojęzycznych (s. 122-123). Zresztą niekiedy się z nich nie korzysta (s. 32). Oczekiwanym byłby specjalny spis skrótów bibliograficznych niż ich zamieszczanie tylko w przypisach. Winno to stać się wręcz także pewnym czynnikiem unifikującym całość zbioru. W pracy oczekiwany jest także odpowiedni indeks osobowy. Warto w kolejnym przywołaniu w przypisach tej samej pozycji bibliograficznej nie powtarzać pełnego opisu bibliograficznego (s. 17 – 27). W przypadku słowników warto wskazywać autorów i tytuły przywoływanych artykułów a nie cały zbiór, zwłaszcza gdy elementy te są bardzo jasne (s. 30). Zresztą wskazanym jest także ujednoczenie przypisów w ramach całej książki, a przynajmniej choćby w ramach poszczególnych tekstów autorskich. Zapewne wielu nieścisłości można było z pewnością uniknąć dokonując odpowiedniej korekt redakcyjnej i większej staranności edytorskiej.

Szkoda, że nie podano na końcu zbioru pełnego zestawienia bibliograficznego. Byłoby to zapewne interesującym wskaza-

niem na bogactwo odniesień bibliograficznych, a na to wskazują m.in. liczne odwołania w przypsach. Warto jeszcze wskazać, że niektóre opublikowane tekst nie mające przypisów zawierają przynajmniej schemtyczne zestawienia bibliograficzne na końcu opracowania (s. 135, 143).

Z prezentowanego zbioru technicznie niezwykle optymizm, jaki niesie nadzieja zbudowania na fundamencie pełni godności człowieka. Przybiera ona znamiona nie abstrakcyjne, lecz osobowo-indywidualne, a więc odniesione do konkretnej osoby. Dlatego słusznie jeden z autorów podkreśla tutaj szczególne zasługi bł. Jana Pawła II. “Troska o godność człowieka zajmuje w pontyfikacie Jana Pawła II poczesne miejsce. U źródeł jego wrażliwości na wartość człowieczeństwa były osobiste doświadczenia związane z najnowszą historią, w której obecna była pogarda dla ludzkiej godności, lansowana przez systemy totalitarne XX wieku, jak i zdecydowany sprzeciw wobec tej pogardy, wynikający z uznania chrześcijańskiej prawdy o człowieku. Niewątpliwie dużą rolę odegrały również zainteresowania naukowe Papieża dotyczące filozofii człowieka i etyki. Przypominanie o niezbywalnej ludzkiej godności było szczególnym zadaniem duszpasterskim Kościoła w okresie dominacji ideologii marksistowskiej i materializmu, które K. Wojtyła podejmował jako kapłan i biskup” (s. 13).

Wydaje się, że prezentowany zbiór w znacznym stopniu wyrósł z kontynuacji tego stylu zainteresowań, myślenia i badań jaki zaszczerpił papież Jan Paweł II. To jakby papieskie echo, które wprowadza z odwagą czytelnika w antropologiczne kreślenie kompleksowego obrazu człowieka w jego godności i jej twórczych konsekwencjach oraz osobowej odpowiedzialności. Ten ostatni czynnik – jak się wydaje – wymaga jeszcze większej uwagi, zwłaszcza współcześnie. Pytania

o godność są bowiem niezwykle aktualne, a sam jej realizm budzi tak wiele nawet dramatów ludzkich.

Dobrze, że pochylenie się nad problematyką godności człowieka otwarte jest jednocześnie tak na fides jak i na ratio, tj. dwa wielkie i podstawowe narzędzia poznawcze jakimi dysponuje osoba ludzka. One się nie wykluczają, ale wręcz się wymagają. Jest to już w założeniach interesującą perspektywą badawczą i budzącą duże nadzieje. Bogactwo wypowiedzi przedstawicieli tak wielu dyscyplin naukowych dodatkowo pokazuje rangę podjętej problematyki.

Nie ulega wątpliwości, że kategoria godności jest szczególnym jakby nadrzędnym narzędziem ukazania wyjątkowego statusu osoby ludzkiej, zwłaszcza wobec wszystkich innych bytów stworzonych. Zwykło się także dodawać, że jest ona niezbywalna i jednostkowo określona. Warto może oddać teraz głos samemu błogosławionemu Janowi Pawłowi II: “Osobowa godność jest niezniszczalną właściwością każdej ludzkiej istoty. Ważne jest tutaj zdanie sobie sprawy z potęgi tego stwierdzenia, które opiera się na jedyności i na niepowtarzalności każdej osoby. Wynika z tego, że jednostki absolutnie nie można sprowadzić do tego, co mogłoby ją zmiażdżyć i unicestwić w anonimowości kolektywu, instytucji, struktury czy systemu. Osoba w swojej indywidualności nie jest numerem, ogniwnem łańcucha ani trybem systemu. Najbardziej radykalnej i wzniosłej afirmacji wartości każdej ludzkiej istoty dokonał Syn Boży przez swoje wcielenie w łonie niewiasty. Nie przestaje nam o tym przypominać chrześcijańskie święto Bożego Narodzenia” (Adhortacja apostołska “Christifideles laici”, nr 34).

Dobrze, że wydane materiały m.in. poprzez swoją interdyscyplinarność bardzo twórczo wpisują się w ową współczesną dynamikę zainteresowania się problematyką godności. Jest to

przecież fundamentalne zagadnienie dla każdej refleksji o człowieku. Trzeba to rozeznaczyć także w kontekście jej negacji, zwłaszcza w różnych współczesnych ofertach kulturowych oraz politycznych. Zazwyczaj, mówić w pewnym sensie ogólnym, to pytanie o cywilizację śmierci. Polityka bowiem wchodzi i w te sfery antropologii i podejmuje nawet decyzje legislacyjne sprzeczne z dobrem i naturą człowieka, pojętą tak indywidualnie jak i wspólnotowo-komunijnie. Szczególnym tego wyrazem jest każdy zamach na bezbronne ludzkie życie, zwłaszcza w jego naturalnych początkach czy naturalnym końcu.

Ks. bp Andrzej F. Dziuba